

YAHUDİLİKTE KADINLARIN REGL DÖNEMİ /NİDDAH (נִידָה) İLE İLGİLİ HUSUSLAR

Mustafa YİĞİTOĞLU (*)

Öz

Âdet, kız çocuklarının gelişimi esnasında üreme çağına geçiş döneminin bir işaretidir. Bu coğrafi koşullara, iklim şartlarına göre değişiklik arz etmektedir. İlk âdet kanaması olan menarş ile başlayan ve menopoza yani âdet bitimine kadar süren aylık kanamalara verilen addır. Kadının rahminde yer alan yumurtaların döllendiği takdirde bunların dışarıya atılmasıdır. Yani tüm ergenliğe giren kızların yaşadığı biyolojik, fizyolojik bir olaydır. Kadınlara has bu özel durum dinlerin de ele aldığı bir husus olmuştur. Bu çalışmada incelenecek konu Yahudilikte kadınların regl dönemiyle ilgili hususlarıdır. Kadınların âdet tanımlamaları, süresi, sınırlamaları, âdet kanının ayrımı ve nida olan kadınla cinsel ilişkinin karşılığı bu araştırmada ele alınmıştır. Hemen hemen her toplumda kadının arka planda olması, hassaten âdet görmesine bağlanan bir durum olmuştur. Özellikle birçok eylemlerde bundan dolayı kadına engel konulmuştur. Yahudilikte bu, katı kurallar halinde zikredilmiş, dönemin şartlarına ve bilginlerin yorumuna göre hükümler belirlenmiştir. Nihayetinde kadınların Yahudi şeriatına göre kendi hususi durumlarında düzenlemede bulunduğu anlatılmıştır. Eski dönem bilginlerin Yahudi literatüründe verdiği beyanlar ile günümüzün modern açıklamalarıyla örtüşmediği de gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yahudilik, Kadın, Âdet Dönemi, Regl, Tecrit.

Issues on Menstruation Period of Women in Judaism

Abstract

Menstruation is a sign of the transition period to the reproductive age during the development of girls. This varies according to the geographical conditions and climatic conditions. It is the name given to the first menstrual bleeding that starts with menarche and lasts until the end of menopause. If the eggs in the womb of the woman are not fertilized,

*) Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana bilim Dalı
(e-posta: mustafayigitoglu@karabuk.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6308-1475>

they are thrown out. In other words, it is a biological event in which all adolescent girls live. This special situation for women has also been an issue of religions. The subject to be examined in this study is the issues related to the period of women in Judaism. The definition of menstrual cycle, duration, limitations, separation of menstrual blood and sexual relationship with men are discussed in this study. In almost all societies, the woman's being in the background was due to the fact that she was apparently menstruating. Especially in many acts, women were prevented. In Judaism, this is mentioned in strict rules, and according to the conditions of the time and the interpretation of the scholars, the provisions are determined. Ultimately, it has been explained that women regulate their own special situation according to the Jewish law. It was also observed that the earlier period scholars did not correspond with the modern explanations of today with the statements given in the Jewish literature.

Keyword: Judaism, Women, Mensturation, Regl, Isolation.

Giriş

Âdet görmek, aybaşı olmak, buluş çağına gelmiş bir kadının her ay yaşadığı fizyolojik ve biyolojik bir durumdur. Tıbben ilk âdet görme, kız çocuklarının gelişimi sırasında üreme çağına geçiş döneminin bir işaretidir. İlk âdete menarş da denmektedir. Hiç şüphesiz âdet görmek kız çocuğunun genetik yapısı, beslenmesi ve çevresel kültürel faktörlerle doğrudan ilişkilidir. Genel olarak kız çocuğu 9 ilâ 16 yaşları arasında âdet görebilir. Bu durum coğrafi koşullara göre de değişiklik göstermektedir. Sıcak iklimde yaşayanlarda menarş dönemi daha kısa olabiliyorken soğuk iklimlerde yaşayanlar için bu süreç daha uzun olabilmektedir. (İlk Âdet Görme (Menarş), 2015) Menarş ile başlayan âdet kanaması menopoz olarak adlandırılan âdetin son bulmasına kadar devam eden aylık kanamalara regl denilmektedir. Biyolojik manada âdet, rahimde yer alan bir yumurtanın aşılardan ölmesi ve döl yatağından atılmasıdır.

Nida/Niddah

Yahudilikte ergenlikten menopoza kadar görülen bu fizyolojik olaya nida / niddah/ נִידָה yani periyodik olarak akan kanın kirliliği denilmektedir. Nida, Mişna'nın Tohorot/Taharet bölümünde zikredilmektedir. (Walfish, 1997, s. 501) Niddah ile ilgili yasalar, halakanın en temel prensiplerinden bazılarını içermektedir. Ayrıca, İkinci Tapınağın yıkılmasının ardından Yahudi yaşamında hayatta kalan ritüel kirliliklerle ilgili olan birkaç kutsal kitap düzenlemesinden birini de oluşturur. Tüm halakada en zor ve karmaşık olanı arasında, niddaha ayrılmış hususlar yer almaktadır.(Ta-Shma ve Baskin, 2007,s.253.)

Kutsal Kitap'ta Levililer'de zikredilen 12/1-8; 15/1-33 ile genellikle 15/19-24'deki metinlere dayanmaktadır. Nida terim olarak, izolasyon, ayrılma, ayrışma, kirlilik durumu, âdet kirliliği (veya cünüplük/Zava), âdet dönemi, âdetli kadın anlamına gelmektedir. (Blackman, 1955, s.593.)

Bir kadının, sadece bir gün mü, yoksa yedi gün mü âdetli olduğu Tevrat'ta zikredilen Levililer 15/19'da belirtilmektedir. Burada "Âdet gördüğü için kan kaybeden kadın yedi gün necis sayılacak" (*Levililer, 15/19*) ifadesi âdet gören bir kadının kirli addedileceğini ve âdetin başlangıcından itibaren yedi gün boyunca necis olacağını belirtmektedir.

Rabbînik literatür, kadınların âdet görmesini baharatlı yiyeceklere (Niddah 63b), cinsel arzuya (Niddah 66a), ev içi şiddete (Tosefta Niddah 1: 2) bağlayabilmektedir. Nitekim bu metinlerde âdet görmeyi baharatlı yiyeceklere ve çiğ soğan yemeğe irtibatlandırmak konu ile ilgili tartışmaları daha da artırmıştır. (Lavery-Yisraeli, 2016, s.1.)

Ritüel Kirlilik ve Arınma (Mikve)

Yasalara göre âdetli kadın yedi gün boyunca kirlidir, ancak bu süre zarfında kirlenme, temas ettiği her nesneyle ilgilidir. Konu ile ilgili "Âdet gördüğü günlerde kadının üzerinde yattığı ya da oturduğu her şey kirli sayılacaktır" (*Levililer, 15/20*) ifadesiyle de kadının temasta bulunduğu her türlü eşyanın da necis olacağı bu metinlerde zikredilmektedir.

Niddah ile ilişkili yasalar hem rabbînik gelenekleri hem de yorumlarıyla birçok yönden genişletilerek Yahudi kadınlarının da uyabileceği törelere uygun hale getirilmiştir. (Bacher ve Leuterbach, t.y. s.301) Âdet gören kadın yedinci günün sonunda kendisini kontrol etmelidir. Fakat bu yedi gün içerisinde âdet bitmeyip de devam ederse on beşinci güne kadar kadın ritüel kirliliğe devam etmektedir. Nihayetinde genel olarak kabul gören ve Rabbi Akiba tarafından belirtilen kadının ritüel banyosu mikve "mikveh" ile tüm bu durumdan kurtulabilmektedir. (Shab. 64.b) (Ünal, 2016, s.228-229) Tevrat'ın Levililer bölümünde belirtilen kadının temizlenmesi ile ilgili mikve kuralı, bir nevi gusüldür. Mikveyle ilgili kural sadece evli kadınları bağlayıcıdır. Bu esasen kadın adına manevi yenilenmeyi değil kadınların cinsel temasta buldukları erkeklerin, dolayısıyla toplumun ritüel açıdan temizliğini ve kutsallığını korumayı amaçlamaktadır. (Gürkan, 2012, s.638)

Rabbilerin âdet tartışmaları, bir kadının temizliğine ilişkin belirsizliklere odaklanmıştır. Normalde halakha da hanımların kendilerinin adet olduğunu fark etmedikçe onlar temiz sayılmaktadır. Öyle ki bir kadının genital bölgesinden gelen akıntının zamanlaması ve tabiatı düzensiz olabildiğinden rabbiler, kadınların âdet dönemlerindeki varsayımlarında zaman zaman değişikliğe gitmişlerdir. (Walfish, 1997, s. 502.)

Bu nedenle Shammai'nin görüşüne göre, düzenli âdet görmüyorsa, bir kadının âdet olmadan önce yirmi dört saat boyunca temas ettiği yemek veya eşyaları kirlettiği varsayılmıştır. (Niddah, 1/1) Rabbiler bu sebeple olacak ki; Yahudi kadınlarını evlilik münasebetlerinde ya da içecek ve yiyeceklerle uğraşmadan önce kendilerini bu hususta kontrol etmeye teşvik etmiştir.(Walfish, 1997, s. 503.)

Netice olarak düzenli bir şekilde âdet görmeyen kadın, henüz regl periyodu oluşmadığı ve her an adetinin başlama tehlikesi bulunduğundan temiz sayılmamaktadır. Ayrıca dokunduğu cisimler de kirlenmiş sayılmaktadır.(Bacher ve Leuterbach, t.y. s.301)

Adet Süresi

Yahudi hukukuna göre, bir erkeğin eşiyle adetliyen cinsel ilişkisini sürdürmesi yasaktır. (Levililer, 18/19) Halakha'da, kadının ilk âdetinden hiçbir kanın görülmediği güne kadar cinsel ilişkide (ve buna yol açabilecek diğer yakınlıklar) bulunması yasaktır. Bu amaçla, kendileri için yedi güne ek olarak adet bitiminden sonra en az beş gün beklenir. Bu nedenle evlilik münasebetlerinden asgari kaçınma süresi 12 gündür. Fakat sonraki günlerde herhangi bir kanama âdet olarak kabul edilir ve yedi "beyaz" gün bekleme süresi gerektirir. Kan izinin olmadığı yedinci günün akşamında kadın kendini mikvenin içine sokar ve bir sonraki âdetlere kadar normal evlilik ilişkilerine devam eder. Bu uygulama sadece evli Yahudi kadınlara has olup, temizlenmeden kocaları ile cinsel ilişkiye girerek ritüel kirlilik olduğu varsayılan bu durumdan onları uzak tutmayı amaçlamaktadır. Kadının âdet zamanının hesaplaması ve döngüsel aşamalar kendi bilgisine göredir ve onun sorumluluğundadır. Yahudi kızlara geleneksel olarak, âdet gören kadına ilişkin düzenlemeler olan niddah kurallarına uymaları öğretilmektedir.(Ta-Shma ve Baskin, 2007, s.253.)

Sözlü hukuk geleneklerine dayanarak bilginler kadının âdet günleriyle alakalı farklı yorumlarda bulunmuşlardır. Onların temel varsayımları, bir âdet gününden diğer zamana kadar 7 gün ve 11 günden oluşan 18 günlük sabit bir döngü olduğudur. On sekiz günlük bu takvim ergenlik çağındaki bir kızın ilk kez âdetinin başlamasıyla hesap yapılır. Yedi günün birinde veya hepsinde kan gören bir kadın, bu günler boyunca ritüel olarak temiz değildir ve sekizinci gün artık kan gelmiyorsa mikve yapmak zorundadır. Eğer sekizinci günde kan tekrar belirirse, o gün ritüel olarak pak değildir, ertesi sabah kendini kontrol eder ve akşama kadar bekler. Daha fazla kan görülmezse ritüel olarak temizdir; görülürse, ertesi gün aynı prosedürü uygulaması gerekir. Eğer yedinci günün sonunda kan ayırt edilirse bir âdet ile diğeri arasındaki on bir gün boyunca art arda veya ardışık olmayan üç günde kadın zava olur ve beyaz bir gün yani temiz akıntıyı beklemek durumundadır. Bir âdet ile diğeri arasındaki aralıkta ortaya çıkan herhangi bir kan -yukarıda belirtilen 7 + 11 günlük döngünün sonunda- yedi "beyaz" gün gerektiren bir akıntıya bağlıdır. Bu döngü, kanın ilk kez ortaya çıktığı günden itibaren başlar ve artık kanın görünmesine veya görünmemesine bağlı değildir: Yedi gün, âdet kanı için; tahliye kanı için ise 11 gündür.(Ta-Shma ve Baskin, 2007, s.254.) Görüldüğü üzere Yahudilikte adet kanının kaç gün geldiği önemli olmayıp belirli süreyi doldurması esas alınmıştır. Örneğin yedi gün içinde iki gün kan gelse diğer günler gelmese de yedi gün adetli kabul edilmiştir. Bugüne ilave günlerden birinde dahi adet kanı gelse on bir gün adet süresi olarak belirlenmiştir.

Âdetin Ayrımı

Eski dönem Yahudi din adamları kadının âdet kanının ayırt edilmesi hususunda bazı ayrımlar yapmış olsa da, bir kadının anatomisi ve fizyolojisi hakkındaki modern bilgiler ile kıyaslandığında bunlarla uyuşmadığı gözlemlenmektedir. Fakat bazı bilim adamları edindiği bulguları din bilginlerinin ifadeleriyle uzlaştırmaya çalışmış olsa da bu konuda

muvaffak olamamışlardır. Çünkü bu hususta dönem itibariyle bilgiler sınırlıdır.(Ta-Shma ve Baskin, 2007, s.255.) Neticede halakha tüm kanların ayırt edilemediği için kadını ritüel olarak kirli görmektedir. Burada bir kadının âdet kanıyla, diğer akıntıları arasında daha genel bir ayırım yapılmaktadır. Bu durum kadını ritüel olarak saflaştırmamaktadır. Çünkü zikredilen metinlerde beyaz veya yeşil olmadıkça (çeşitli tonlarında) herhangi bir arınma mümkün değildir denilmektedir. Günümüz açısından bu şüphe kolayca ve kesin bir şekilde çözülebilmektedir. (Ta-Shma ve Baskin, 2007, s.255.)

Niddah Sınırlamaları

Bir erkek, karısından, temizlenene kadar âdet olduğu süre boyunca ayrılmak zorundadır, yedi temiz gün sayar ve bir mikveye girer. Niddah yasağı, âdet olduktan sonra yıllar sürse bile bu devam etmektedir. Sonrasında kişi yedi temiz günü sayar ve mikveye dalıncaya kadar bu böyle devam eder. Âdetli iken eşinden uzaklaşmanın ciddiyeti nedeniyle, bu dönemde fiziksel yakınlaşmalara mâni olmak maksadıyla engeller konulmuştur. (“Harchakot of Niddah - Halachipedia”, t.y.) Kadınların bu günlerinde eşlerinden tecrit edilmelerinin nedeni onlardan tiksinden ziyade bu ayrı tutulmanın kadınlar için bir rahmet olduğu ve onları aşağılamak olmadığı da ifade edilmektedir.(Yasdıman, 2002, s.139)

Rabbilere göre, bir adamla âdet gören karısı arasındaki temas, Tevrat emirlerine karşı bir ihlaldir. Bu nedenden ötürü, Rabbiler bunu önlemek için birçok tedbir almıştır. (“Harchakot of Niddah- Halachipedia”, t.y.) Bu duruma engel olmak için bir erkeğin karısına hafif bir şekilde hatta sevgi dolu bir halde dokunması dahi yasaklanmıştır. (Shabath 13b) Ayrıca kadının kıyafeti bol olup karşısındakine temas etmemesi ve eşlerin birbirlerinin kıyafetlerine dokunmamasına da dikkat etmesi gerekmektedir.(“Shulchan Aruch, 195” t.y.)

Âdetli kadına dokunan akşama kadar kirli sayılmakta, bu günlerde kadına temas eden her şey kirli kabul edilmektedir. Her kim kadının yatağına ve oturduğu mekâna dokunursa kirli sayıldığı için, yıkanmalıdır ve akşama kadar kirli addedilecektir. Ayrıca âdet gören kadınla cinsel münasebet kuran adama da bu kirlilik geçeceği için adam da yedi gün necis olacak ve onun da yattığı her yatak kirli görülecektir. (Levililer, 15/19-24)

Fakat kadının ritüel olarak kirli sayılması ve ona karşı tecrit Yahudi tarihinde dönemsel farklılık göstermektedir. Zira kadına yönelik koşullar çok ağırken bazı dönemlerde din adamlarınca bu şartlar hafifletilmiştir. Öyle ki yukarıda zikredilen metinlerde kadının herhangi bir nesneye dokunması uygun görülmezken erkeğinin yatağına yatması, şarabını doldurması vb. eylemler dışında ev işlerini yapmasında bir sıkıntı görülmemiştir. (Ketuba, 61a)

Âdetli bir kadının normal süresi dışında da kanaması devam ediyorsa veya âdet süresi gereğinden fazlaysa, kadın âdet günlerinde olduğu gibi necis addedilmektedir. Kanaması olduğu müddetçe, âdet günlerindeki gibi yattığı ve oturduğu her şey kirli olmaktadır.

Bunlara dokunanlar da kirli kabul edilerek hem giysilerini hem de kendilerini yıkamalıdır. (Levililer, 15/25-27) Bu durumda kadının kanamasının devam etmesi ve kadının necis olarak nitelendirilmesi hususunda Yahudilikte özür/mazaret olmadığı anlaşılmaktadır. Nihayetinde kanamanın durmasıyla kadın yedi gün beklemek durumunda kalacak ve sonra temiz sayılacaktır. Sekizinci gün iki kumru ya da iki güvercin alarak Buluşma Çadırı'na (Mişkan) getirerek biri yakmalık sunu diğeri de günah sunusu olmak üzere kahin'e verecektir.(Levililer, 15/28-30) Talmud'da bilginlerin kanamanın kesilmesinden itibaren yedi gün daha cinsel ilişkide bulunulmaması gerektiği ifadesine göre bir çiftin cinsel birliktelik yapamayacağı gün sayısı on iki olarak daha önce ifade edilmişti.(Basalel, 2014)

Yahudilikte ibâdetlerde erkeklere nazaran kadınlar arka planda kalmaktadır. Buradaki en önemli hususlardan biri kadınların âdet görüyor olmasıdır. Bu dönemde kadın ritüel kirlenme yaşadığı için birçok şeyden men edildiği gibi ibâdetlerden de uzak durması istenmektedir.(Baskin, 2003, s.1479)

Kişi, karısı âdet olduğunda son derecede anlamsız davranışlara girmemeli, cinsi münasebette bulunmaları için samimi konulardan da bahsetmemelidir. (Niddah 64a.)(Friedman, Labinsky ve Rosenbaum, 2014, s.1606-1619.)

Yahudi ailesinin temizliği ve saflığı, büyük ölçüde kadının tutumuna bağlıdır. Temizlik kurallarına, özellikle mikve ritüeline uyması çok önemlidir. Regl dönemi sona eren bir kadın, mikvede yıkanmak mecburiyetindedir. Kadının bu Biblik yasaya ne derece titizlikle uyduğu dindarlığının bir ölçüsüdür.(Basalel, 2018)

Âdetli Kadınla Bir Olmanın Cezası

Tevrat'ta ifade olunan metinlere göre, âdet gören bir kadınla cinsel birliktelikte bulunan adam, kadının akıntılı yerini açığa çıkarmıştır. Bu süreçte kadın da erkeğe izin vererek onun suçuna ortak olmuştur. Bu sebeple her ikisi de Tanrı halkının arasından kovulacaktır. (Levililer, 20/18.) (Yiğitoğlu ve Habergetiren, 2016, s.283.) Ayrıca âdetli kadınla cinsel ilişki de bulunduğu için yedi gün boyunca erkek de kirlidir. Çünkü kadındaki kirlilik ritüel olarak kendisine geçmiştir.(Ta-Shma ve Baskin, 2007) Özel günlerde eşiyile birlikte olan kocaya cezasını tanrının verdiğiğine (karet) inanılarak suçlu kendi haline terkedilirdi (Maimonides, Sanhedrin, 17/1) eğer mahkeme suçu hafifletirse kırbaçla cezalandırılabilirdi.(Maimonides Forbidden Intercourse 4/2)

Sonuç

Âdet, tüm ergenliğe giren kızların yaratılıştan dolayı yaşadığı fizyolojik ve biyolojik olaya verilen addır. Kadının rahminde yer alan yumurtaların döllemediği taktirde bunların dışarıya atılmasıdır. İlk âdet (menarş) ile başlayan ve son âdet bitimine kadar (menopoza) süren aylık kanamalara verilen isimdir. Niddah coğrafi koşullara, iklim şartlarına göre değişiklik arz etmektedir. Kızların üreme çağına ulaştığının bir işaretidir. Yahudi

toplumunda kadının devamlı surette geri planda bırakılması, âdet görmesiyle ilişkilendirilmiştir. Kadına dair birçok fiil bundan dolayı engellenmiştir. Özellikle araştırmada ele alınan Yahudilikte kadının adeti ile ilgili hususlardaki kurallar katıdır. Fakat dönemin şartlarına ve bilginlerin yorumuna göre hükümler de bir takım değişikliğe gidilerek daha esnek bir çerçeve çizilmiştir. Bilimsel araştırmaların artması ve kadının özel durumuna ait kesin bilgilere ulaşmanın daha kolay olmasıyla bazı bilim insanlarının eski dönem bilginlerinin söylemleriyle yeni edinilen bulguların bağdaştırmaya çalışılması da bir neticeye varamamıştır. Çünkü eski dönem bilginlerin Yahudi literatüründe verdiği beyanlar ile günümüzün modern bilimin açıklamalarının örtüşmediği de gözlenmiştir. Yahudilikte âdet kanamasına ilaveten bunun dışında gerçekleşen normal ve özür kanamaların da regl olarak addedildiği görülmüştür.

Kaynakça

- Bacher, W. ve Leuterbach, J. Z. (t.y.). *NIDDAH* (“Menstruous Woman”). 19 Ocak 2019 tarihinde <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/11529-niddah> adresinden erişildi.
- Basalel, Y. (2014, 2 Nisan). Yahudilikte Cinsellik. *Şalom Gazetesi*. 24 Ocak 2019 tarihinde http://www.salom.com.tr/arsiv/haber-90567-yahudilikte_cinsellik.html adresinden erişildi.
- Basalel, Y. (2018, 8 Ekim). Yahudilikte Temel Karamlar /Kadın (4). *Şalom Gazetesi*. 24 Ocak 2019 tarihinde http://www.salom.com.tr/arsiv/haber-69654-yahudilikte_temel_kavramlar__kadin_4.html adresinden erişildi.
- Baskin, J. R. (2003). *Woman and Judaism. The Encyclopaedia of Judaism*. E.J. Brill.
- Blackman, P. (1955). *Mishnayoth Order Taharoth Pointed Hebrew Text, Introductions, Translation*. 13 Ocak 2019 tarihinde <http://hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=9673&pgnum=1> adresinden erişildi.
- Epstein, I. (1978). *Talmud babylonian*. London: The Soncino Press.
- Friedman, M., Labinsky, E. ve Rosenbaum, T. Y. (2014). Observant married jewish women and sexual life: An empirical study. *The Journal of Sexual Medicine*, 11(7), 1606-1619.
- Gürkan, S. L. (2012). Bütün yönleriyle yahudilik. *Yahudi Geleneğinde Kadın Algısı* içinde (s. 638). Bütün Yönleriyle Yahudilik Uluslararası Sempozyum, sunulmuş bildiri, Ankara.
- Harchakot of Niddah - Halachipedia. (t.y.). 19 Ocak 2019 tarihinde https://www.halachipedia.com/index.php?title=Harchakot_of_Niddah adresinden erişildi.
- İlk Adet Görme (Menarş). (2015, 28 Mayıs). *Jinekoloji*. <http://jinekoloji.com/ilk-adet-gorme-menars> adresinden erişildi.

- Lavery-Yisraeli, Y. (2016). Talmudic descriptions of menstruation. *Women in Judaism: A Multidisciplinary Journal*, 13(1), 1-13.
- Maimonides, M. (1961). *The code of maimonides: Mishneh torah* (C. 17). New Haven: Yale University Press.
- Shulchan Aruch: Chapter 195 - Laws Pertaining to [Combining] Groups Who Eat in Different Places [for a Zimun]. (t.y.). 19 Ocak 2019 tarihinde https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/3335624/jewish/Shulchan-Aruch-Chapter-195-Laws-Pertaining-to-Combining-Groups-Who-Eat-in-Different-Places-for-a-Zimun.htm adresinden erişildi.
- Ta-Shma, I. M. ve Baskin, J. R. (2007). Niddah. *Encyclopaedia Judaica*. Jaruselem: Keter Publishing House.
- Ünal, A. (2016). Yahudi düşün gelenekleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 225-241. doi:10.15869/itobiad.47522
- Walfish, A. (1997). Niddah. *The oxford dictionary of the jewish religion*. New York: Oxford University Press,.
- Yasdıman, H. Ş. (2002). Yahudilikte kadınlarla ilgili müspet söylemler bağlamında bazı tespitler. *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (15), 123-145.
- Yiğitoğlu, M. ve Habergetiren, Ö. F. (2016). Yahudilik ve İslam'da zina suçu ve cezası. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 271-292.